LA BRACE

PADZIAKI ACHVIARADAUCAM

JESipovicu	6.250
Sp.Machnacam	6.250
STatari-cu	3.125
SKorcykavaj	3.125
AMarkievicu	2.825
JCarneckamu	2.500

Vietlivaja prosba da ŭsich P. Cytacoŭ, kab splacvali padpisku !

Hod. XVII STUDZIEN - SAKAVIK 1966 N. 87

Biela- ruskaja reli- hijna-

ŹNIČ

adra- dženskaja ča- sopiś

Adres Red: Roma, v. Trionfale, 6415 || Hadav. padp. 2 dal., 1 paasobn. 15 cent.

VIALIKODNY J SAKAVIKOVY PRYVIET I DABRAŽADANNI
USIM NAŠYM SURODZIČAM ČYTAČAM I SPAHADNIKAM !

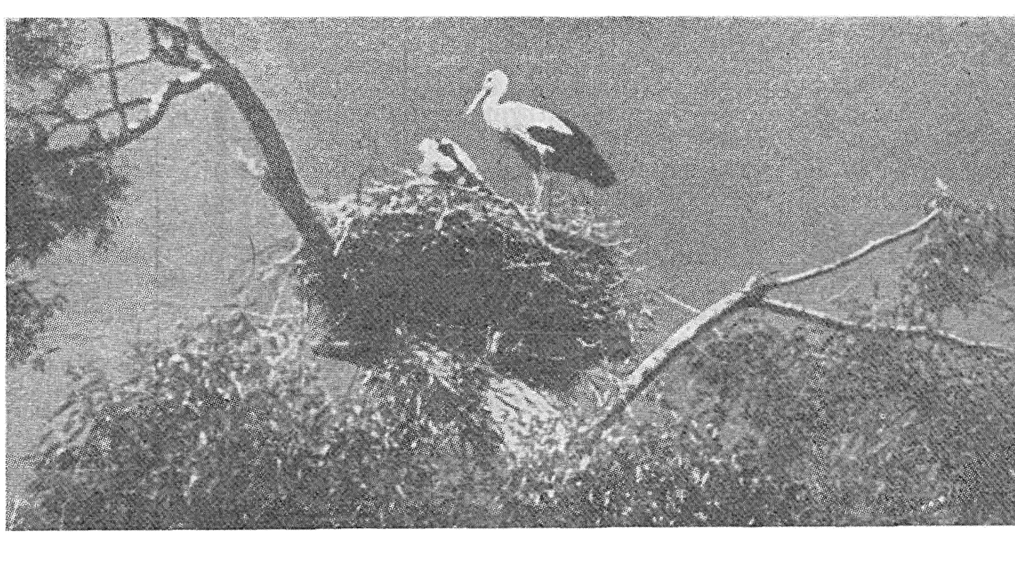
SAKA 25 VIKA

TAJA NIEZABYUNAJA VIASNA...

J. Kupala

Śviaciła sonca, ptuški pieli,
Była viasna ŭžo dźvie niadzieli, —
Hniazdo kłaŭ busieł-klekatun;
Lasy ŭžo pukacca chacieli
I pieśni viesieła šumieli;
Šukaŭ achviar svaich karšun.
Ale źbiracca stali chmary,
Kruki pasieli na papary,
Zapieŭ a południ piavun;

I sivier z poŭnačy paviejaŭ,
Śniahami ŭsiu ziamlu absiejaŭ;
Aziabłych ptušak bje karšun.
I budzie tak sa dźvie niadzieli:
Zacichnie ptuščyna kapela,
Zamoŭknie busieł-klekatun, —
Ažno ustanie znoŭ z paścieli
Ciapło — i śviet saboj zaściele, —
Zahinie z vystrału karšun...

PIERŠYJA PIERAŠKODY

Kažnyja ŭhodki 25 Sakavika, budziačy j padtrymoŭvajučy niezaležnickaha ducha, pavinny pabudžać i da studyjaŭ historyi henaha Vialikaha Aktu. Šmat krynic da hetaj historyi zaprapaščany i nia vykarystoŭvajucca. Nie adna cennaja viedamka pažaŭcieła razam z valajučajsia pa kutkoch archivalnych pryvatnych staroj presaj. Kab nia być u hetym sensie vinavataj, Redakcyja Žniču nižej padaje adnu takuju cennaść, vyniatuju z «Kryviča», N 2/1923, bač. 43-4). i aśviatlajučuju Sakavikovyja padziei :

« Ž biełaruskich i biełaruščanych vajskovych častak była utvorana vajskovaja siła, majučaja zvyš 100.000 ludziej. Bolš pałaviny usiej majetnaści Rumynskaha frontu pierajšła ŭ rasparadžennie Biełaruskaha Kamisaryjatu. Była dumka ŭsiu hetu vajskovuju siłu pierapravić na Baćkaŭščynu, adnak hetym prajektam *nia sudžana było ździejśnicca*. Chodam padziejaŭ Biełaruskaja Armija pavinna była adstupić na Rumynskuju terytoryju, dzie jana pavinna była razbroicca. Mnohamiljonnaj vartaści majetnaść Biełaruskaj Armii, złožanaja z žyvoha i miartvaha vajskovaha inventara, koniej (da 2000), hruzavych i pasažyrskich autamabilaŭ (kala 800), bajavych prypasaŭ, adziežnych składaŭ, harmat, karabinaŭ dy inš., jak kažuć, była zdadziena ŭ depazyt Rumynskamu Uradu. U hetaj spravie Narodny Sakrataryjat BNR rabiŭ zàchady, kab zachavć dla siabie ŭsiu hetu majetnaść. U rasparadženni Redakcyi « Kryviča » majecca list pisany ŭ hetaj spravie Narodnym Sakrataryjatam BNR da tahočasnaha Biełaruskaha Kamisara Rumynskaha Frontu, P. Mancevića, nižejpisanaha źmiestu :

BIEŁARUSKAJA NARODNAJA RESPUBLIKA.
Narodny Sakrataryjat.
7 krasav.1918 h.N175.

Biełaruskamu Kamisaru Rumynskaha frontu,
P.D. Mancevicu.

Znachodziačajasia, na byŭšym Rumynskim froncie, majetnaść i aružža razbrojenych biełaruskich i biełarusizavanych vajskovych časciej Narodny Sakrataryjat BNR maje na mecie vykarystać dla arhanizavannia na terytoryi Biełarusi nacyjanalnych vojsk, kali varunki pazvolać heta zrabić (paśla źniaći akupacyi).

Na asnovie vyšejpadadzienaha i zhodna pastanovie Narodnaha Sakrataryjatu Biełaruskaj Narodnaj Respubliki ad 3 krasavika h.h. daručajecca Vam paviedamić ab hetym adpaviednym orhanam Rumynskadha Uradu, na byŭšym Rumynskim froncie, na toj prypadak, kab vyšejaznačanaja majetnaść i aružža, *byŭšych biełaruskich časciej, nia było pieradadziena inšym* Uradam ci arhanizacijam.

Staršynia Narodnaha Sakrataryjatu
i Narodny Sekretar Žniešnich Spraŭ, Varonka.
Kiraŭnik Spravami Narodn. Sekretaryjatu, Zajac.

Što paźniej stałasia z henaj majetnaściu nieviadoma. Rasfarmavanyjaž vojski viartalisia na Bielaruś, dzie tyja niamieckaja akupacyja. U samym Miensku było zarehistravana niekalki tysiač vajskoŭcaŭ biełarusaŭ, jakija dabivalisia ad niemcaŭ pazvalennia prystupić da farmavannia rehularnych vajskovych časciej. Pazvalennie adnak nia było dadziena. Častku hetych vajskoŭcaŭ zaharnuła z saboju chvala, adstupaŭšych pierad balšavikami, niemcaŭ, častka rasparušyłasia pa kraji, a čaštka ŭstupiła ŭ rady cyrvonaj armii. »

U SPRAVIE ABARONY NACYJAŬ

Ukrainskaje Presavaje Biuro ŭ Rymie piša («V.z R.» N. 3/66, b. 3):

U dapaŭniennie Sabarovych reportažaŭ padajem jašče pavidamlennie, vyniataje z UPI. Aprača asnaŭnoje intervencyi, jakuju JExc. Ŭładzimier Małančuk mieŭ vyhłasić na IV Sesyi Saboru ab « dyalohach z ateistami », ale nia vyhłasiŭ z pryčyny svaje adsutnaści u pieršych dniach Sasyi, jon padaŭ jašče j piśmiennuju intervencyju da parahrafu 87 kanstytucyi « Carkva (Eklezija) ŭ sianniašnim śviecie » z zauvahami, što miž pryčynami niazhody miž narodami jošć łamannie prava nacyi nia tolki ŭ spravach *kultury*, jak zaznačana ŭ parahrafie 63 tajež kanstytucyi, ale takža i ŭ spravach *hramadzkich* dy *palityčnych*. Jak efektyŭny sposab proci hetkaha łamannia prava narodaŭ, JE padaŭ dumku, kab ustavić u tekst vyšejnazvanaje kanstytucyi nastupnaje dapoŭnienne :

«Katalickaja Eklezija cenić spraviadlivyja aspiracyi narodaŭ da słušnaje niezaležnaści nie paturaje tak zvanym imperyjalizmam, što niavolvać pad svoj interes inšyja narody i ŭvažaje, što pamiarkoŭny pryncyp nacyjanalnaści źjaŭlajecca adpaviednym sposabam dla utrymannia miru = zhody j raŭnavahi miž narodami ».

I hetki voś tekst byŭ istavietna ŭstaŭleny u zauvahach Kanstytucyi z adnosnym kamentaram. Historyja nas vučyć — dadaje Excelencyja interpelant — što nie adna začepnaja vajna vybuchła ŭnaśledak łamannia zdarovaha pryncypu nacyjanalnaści, kali-to narody pasłuhoŭvalisia niedazvolenymi dy nachabnymi sposabami da asiahniennia svaich nieabmiažavanych pravoŭ-pretensyjaŭ, biaz uvahi na pravy inšych narodaŭ, słušna zdabytyja. I naadvarot — ład, supakoj i zhoda vaładali tam, dzie zachoŭvana pryncyp nacyjanalnaści. A sutnaść taho pryncypu ŭ tym:

a) Kažnaje raźvitoje plemia maje prava da svaje niezaležnaści j tvarennia adnaje nacyi, kab tolki nia koštam kryŭdnym pravoŭ inšych, nabytych słušna, dy ŭžyvać da asiahniennia svaje mety adpaviednych sposabaŭ.

b) Kažnaja nacyja maje prava, a siannia dyk i abviazak, tvaryć z druhimi nacyjami h. zvanyja federacyi, abo suspolstvy nadnacyjanalnyja, kab anno rabić heta nie pad nasilstvam, kab hetak jana mahła lepiej raźvivać svaje vartaści, ale i pry tym vystarčalna abieśpiačać svaju niezaležnaść.

c) Adnosnaž plamion, ci narodaŭ, dziela roznych pryčyn pryniavolenych žyć u mianšyni ŭ hranicach inšaha norudu:

1) Niamožna putać ich narmalnaha razvoju.
2) Treba im efektyŭna pamahać, kab mahli uzmacoŭvać svaje nacyjanalnyja vartaści, jak: movu, kulturu, tradycyju...

d) Nacyja, znajchodziačajasia ŭ hranicach rožnych dziaržavaŭ, maje prava damahacca svabodnaha kultyvavannia svaich nacyjanalnych vartaściaŭ u hranicach hetych dziaržavaŭ.

JEkscelencyja interpelant prasiŭ dadać da tekstu svaje piśmovaje intervencyi jašče voś hetkuju zaciemku: « Z Kaladnaje Pramovy Papy Paŭła VI (22.XII,1964) niekatoryja zrabili vysnaŭ, byccam Papa jošć proci ŭsiakaje formy nacyjanalizmu. Heta niasłušna, bo Papa vystupiŭ tolki proci takich nacyjanalizmaŭ, jakija prysvojavajuć sabie nieabmiežanaje prava, biaz uvahi na susiedziaŭ, dy ŭžyvajuć da svaich pierabolšanych pretensyjaŭ nachabnych i nieapraŭdanych sposabaŭ. — Zreštaj, hetki Papa, jak Lavon XIII, Beendykt XV dy Pius XII pachvalajuć i paručajuć prava j abaviazki narodaŭ i nacyjaŭ, a asudžajuć tolki (jak Pius XII) niepamiarkoŭnyja formy nacyjanalizmaŭ, jak np. hitleryzm, ci fašyzm dy im p. .

PAPA MIŽ RABOTNIKAMI

Ajciec Sviaty pačaŭ pastyrskija adviedziny važniejšych centraŭ pracy. Dnia 9 lutaha — vialikaje hrupy rabotnikaŭ budaviectva na pradmieści Rymu, t. zv. Pietralata, dzie budujucca žyllovyja damy dla 800 siemjaŭ, dla całaje častki horadu, naviet i z adumysłovaju nabožniaju (śviatyn.). U svajoj pramovie da tamašniaha rabotnictva Jaho Sviataść adznačyŭ, što prybyŭ dziela akazannia pašany rabotnickamau stanu. « Tamu, što vy nia prychodzicie da mianie — z akcentam adciemiŭ Papa — dyk ja prychodžu da vas ». Dalej vyjaśniajučy, što zarabotak dla rabotnika jašče nie źjaŭlajecca ŭsim dla rabotnika, jon bo šče maje dušu, i dziela taho maje prava na praŭdu vilnaj uładzie bližej cikavicca turbotami j patrebami nasielnictva horadu...

Miž skromnymi darunkami, jakija ŭručyli rabotniki Papie, zasłuhoŭvaje na asabilivuju ŭvahu adzin mały abraz, na jakim Chrystus bahasłavić zhary dvuch rabotnikaŭ zaniatych svajoju štodziennaju pracaju čyščennia miesta. Vykanany heny abraz adnym z rabotnikaŭ.

U svajoj pramovie Papa adznačyŭ, što Eklezija (carkvakaścioł) ź vialikaju pašanaju stavicca da rabtnictva j tamu ciapierašniaje adčužennie rabotnictva ad relihii nia maje padstavy. Chto hladzić na pracu tolki z mataryjalna-ekanamičnaha boku, toj vyklikaje u rabotnikaŭ niechać i nienaviść, davodzić da

3 Padpis Deklaracyi u „Sala Rossa" Abbacyi Sv. Paula (hl. bac. 4-5).

j spraviadlivaść dy lubaść. I zakončyŭ pramovu svaju pabožnaju malitvaju « Ojča naš », prapanujučy kažnamu « chto choča » havaryć razam. Takža i pierad udzialenniem bahasłaŭlenstva źviarnuŭsia, kab chto choča zrabiu na sabie znak kryža.

Vizyta tryvała paŭtara hadziny i zakončyłasia razdačaju pamiatak dla rabotnikaŭ.

Dnia 15 tahož lutaha Jaho Śviataść adviedaŭ inšuju hrupu rabotnikaŭ, jakija vykonvajuć najskramniejšuju pracu čyščennia horadu. 5 tysiač rabotnikaŭ henaj hatehoryi zybrałasia ŭ pamiaščenni centralnych garažaŭ hetaje ustanovy. Papa prybyŭ u h. 12,30 adkrytym autam i prachodziačy pasiarod rabotnikaŭ vitaŭsia z najbliżejšymi ź ich i dajučy znaki pryvietu dla ŭsich. Aficyjalna vitali Jaho Śviataść burmistr Rymu Petrucci j pradstaŭnik rabotnictva pramovami. Hety apošni adznačyŭ, što Papa svaimi adviedzinami roznych katehoryjaŭ rabotnictva daje prykład takža j cychistannia ŭsiu harmoniju ludzkoha sužyćcia. A voś Eklezija zahladajecca na pracu nia tolki paviarchoŭna z mataryjalnaha boku, ale poŭnavažyć jaje hramadzkaje značennie, jaje nieabchodnaść suspolnuju j šanuje tak, jak jaje šanuje sam Boh.

Hetuju pramovu Papy razoŭ niekalki pieraryvali burlivyja vopleski... Na kančatak Papa ahłasiŭ, što pakidaje małyja pamiatki dla kažnaha ź ich asabista i apračа taho adzin vialiki kryž, kab jaho pryładzić na pamiatku ŭ hetym garažy, dzie adbyłosia spatkannie. Takža 11-ci chvorym rabotnikam, abo ich siemjam, apłaciŭ Jaho Śviataść pry hetaj nahodzie padarožu da cudatvornaje miascovaści Lurd.

Na vychodnym z hetaje vizytacyi, tryvaŭšaj całuju hadzinu, Pavał VI ahledzieŭ jašče majsterni, stałoŭku dy inšyja zabudovy i, pabahasłaviŭšy z centralnaha placu ŭsich prysutnych z całaju ustanovaju, adjechaŭ.

VIZYTA ANHLIKANSKAHA ARCHBPA MICHALA RAMSEY U PAPY

Dnia 23 sakavika 1966 adbyłasia aficyjalnaja vizyta J. Dast. Michaela Ramsey, Archbpa i Prezydenta Anhlikanskaha vyznannia u Jaho Sviataści Papy Paŭła VI. Pradbačvajecca, što hetaja vizyta budzie mieć dla zachodniaha niekatalickaha świetu padobnaje značennie, jak dla ŭschodniaha było spatkannie z Kanstantynopalskim Patryarcham Atenagorasam u Jeruzalimie ŭ studzieni 1964 h. Jana vyznačaje novy zvarotny punkt u raźvićci brackich suadnosin chryścijanskich i ščyryja natuhi addalić matyvy niazhody dy pryviarnuć adzinstva.

Dn. 24 sak. h.h. adbylisia u bazylicy Św. Paŭła supolnyja malitvy publičnyja z pramovami Papy i Archbpa, a takža adčytannie supolnaj deklaracyi, śćviardžajučaj novuju pastanovu i suadnosiny miž katalikami j anhlikanami, što majuć raźvicca ŭ pavažny dyaloh, šukajučy šlachoŭ pahadniennia.

Z uvahi na histaryčnuju važnaść hetaha dakumantu padajom tut jaho u całaści.

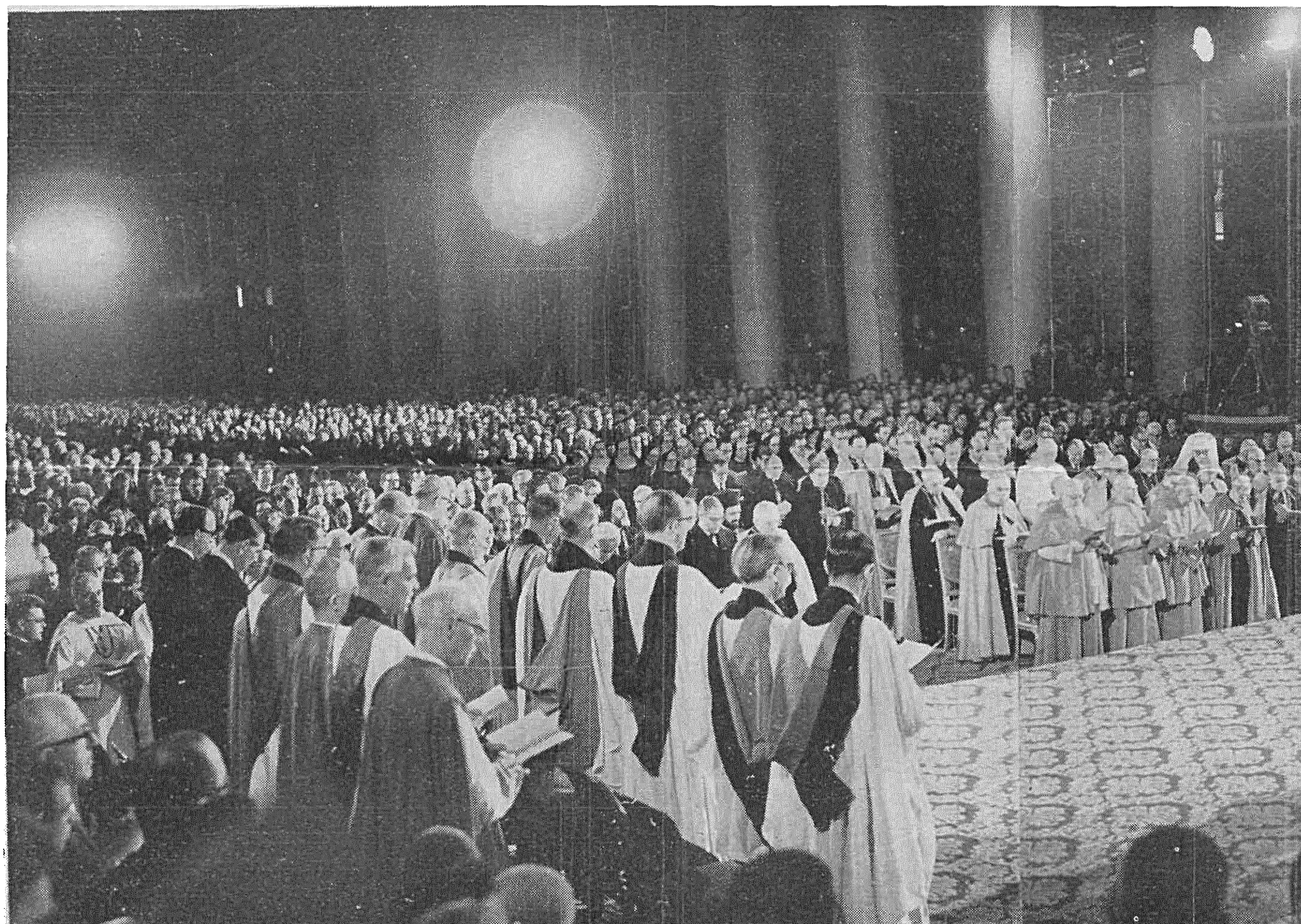
« U hetym horadzie Rymie, adkul vyjechaŭ u Anhliju vyšłannik Papy Św. Ryhora Vialikaha. Św. Auhustyn, zasnavaciel Asiedku Kanterbudy, jaki ŭsie Anhlikanie siannia uvažajuć za centr ichniaha chryścijanskaha suspolstva, Jaho Sviataść Papa Pavał VI i Jaho Łaskavaść Michael Ramsey, Archbiskup Kanterbury, reprezentujučy Anhlikanskuju Suspolnaść, spatkalisia dziela zamieny brackim pryvietam.

U kancy svajho spatkannia jany addali Bohu Ŭsiemahutnamu padziaku, za ŭsio ździejśnienaje praz Ducha Sviatoha apošnimi hadami, za novuju atmasferu chryścijanska-brackich suadnosin miž Katalickaj Eklezijaj Rymskaj i Eklezijami ahułu Anhlikanskaha.

Hetaje spatkannie 23 sakavika 1966 hodu namiačaje novy peryjad brackich suadnosinaŭ, abapiortych na chryscijanskaj lubaści dy ščyrych starcanniaŭ addalić usie pryčyny razładu i nanava adbudavać adzinstva.

Žadajučy być viernymi napaminu Chrystusa, jaki zahadaŭ vučniam svaim lubaść adnych da druhich, jany zajaŭlajuć, što ź Jahonaj pomaččy addajuć u ruki Boha miłasernaha usio, što ŭ minułaści mahło być supraciŭnaje hetamu napaminu lubaści, padmacoŭvajučysia ducham Apostała, jaki kaža: « Braty, ja nia liču siabie asiahnuŭšym, a tolki zabyvajučysia ab minułym i padajučysia napierad, imknusia da mety, da naharody vyšejšaha paklikannia Božaha ŭ Jezusie Chrystusie » (Filp. 3, 13-14).

Jany vykazvajuć žadannie, kab naležačyja da adnaje j druhoje starany, byli ažyŭlenyja adzinakava pačućciami ŭzajemapašany dy brackaje lubaści. A dla spryjannia j vytvarennia hetaha, jany prapanujuć ažyćciovič miž Eklezijami abiedźvimi surjozny dyaloh na padstavie Evanelii dy staratradycyjaŭ supolnych, kab

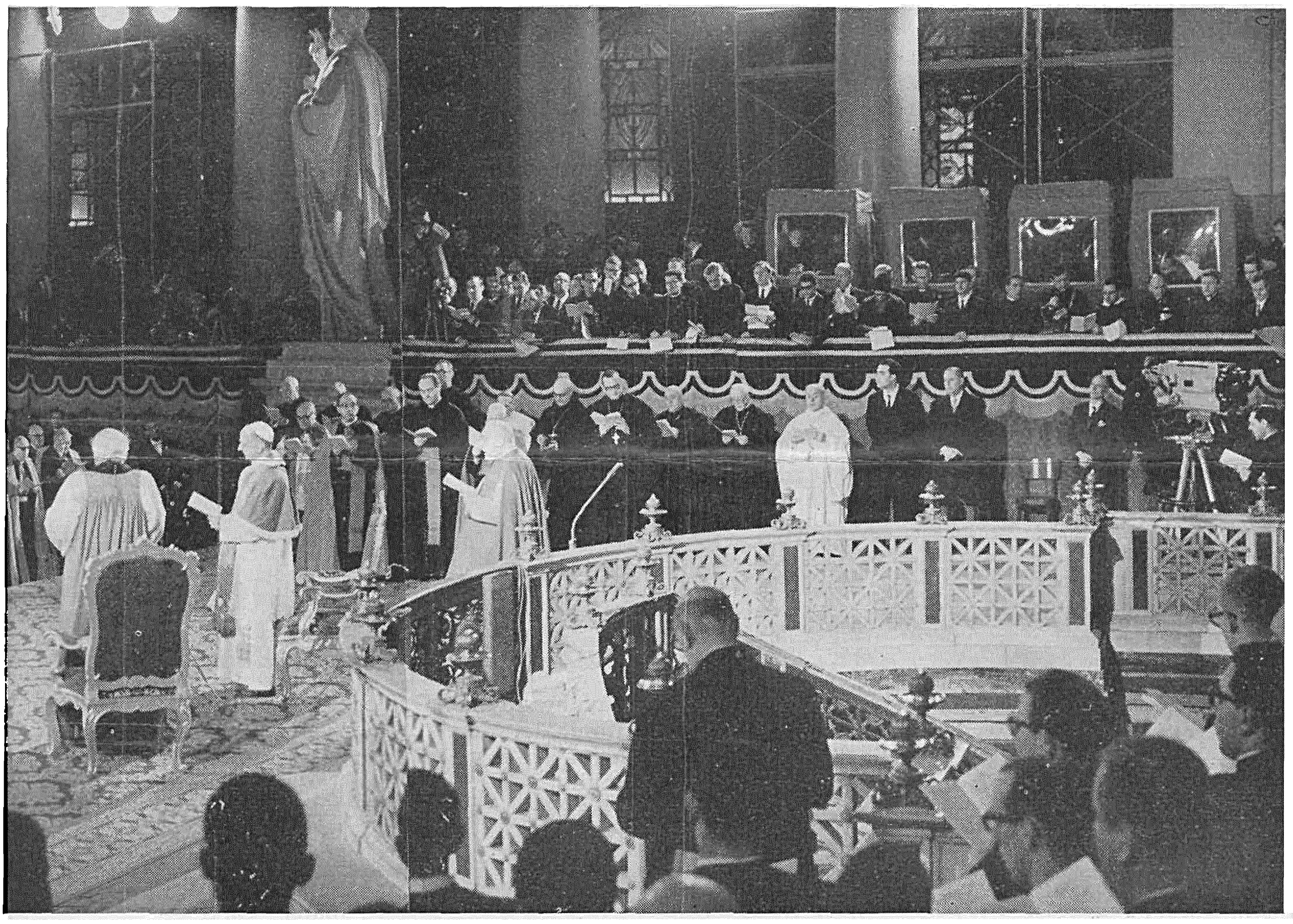

4

heta mahło pryvieści da zadziniennia ŭ praŭdzie, za jakoje Chrystus maliŭsia.

Heny dyaloh abyjmacimie nia tolki teolohičnyja arhumanty, jak i Piśmo Sv. Tradycyju, Liturhiju, ale i tyja pytanni, što spryčyniajuć trudnaści prachtyčnaha charaktaru abiedźvim staronam. Papa Paval VI i Archbp Kanterbury majuć na uviecie takža j inšyja ciažkija pierapony, jakija pieraškadžajuć daskanalnamu zadzinienniu ŭ viery i žyćci śviatarskim; tym nia mienš adnak jany zhodnyja ŭ svajoj determinacyi naviazać kantakty kvalifikavanyja miž dvuma suspolnaściami na ŭsich dzialankach žyćcià Eklezii, dzie supraca zdoleje uzbolšyć zrazumiennie i lubaść dy ŭzmacnić i znajści sumiesna vyrašenni usich vialikich zyliku, dzie raspačalisia vyšuspomnienyja ceremonii nabožnyja, ŭ jakich prysutničała 26 kardynałaŭ, šmatlikija persony z herarchii j korpusu dyplomatyčnaha dy masy viernikaŭ. Nabaženstva raspačata hymnam da Sv. Ducha « Veni Creator » pa-łacinie. Pa pračytanni Papam adnosnaj malitvy da Sv. Ducha, adzin z kanonikaŭ anhelskich, Findlow, ad imia Archbpa adčytaŭ adnu perikopu z listu Sv. Paŭła da Filipensaŭ, zakončany adpaviedn. spievam psalmu. Dalej — pračytana pa-italijsku adnym monsignoram Evanelija Sv. Jana raździeł. Pačym — rožnyja invokacyi j malitva čytanaja samym Archbpam Ramsey:

« Addali ad nas usiakuju niėchać i upiaredžannie dy ŭsio toje, što moža być pieraškodaj

problemaŭ, jakija spatykajuć u sianniašnim śviecie tyja, što vierać u Chrystusa.

O, kabža hetaja supraca zmahła z łaski Boha Ajca i ŭ śviatle Ducha Sviatoha pryśpiašyć ździėjśniennie malitvy Ŭsiespadara Našaha Jezusa Chrystusa za jednaść svaich vučniaŭ. I z hetym prahresam u napramku zadzinienia, kab pryjści moh tryvały supakoj = zhoda na śviecie, supakoj, taki jaki dać moža tolki Toj, « što pieravyšaje ŭsiakaje zrazumiennie ». Hetki voś supakoj Boha ŭsiemahutnaha, Ajca, i Syna, i Ducha Sviatoha, chaj budzie zaŭsiody z usimi ludźmi ».

Padpisaŭšy hetuju deklaracyju, (zd. 4) Papa i Archbp padali sabie ŭ doŭhim i mocnym uścisku ruki. I z « Sala Rossa » pierajšli ŭ Bada złuki i zhody Božaje: kab składali my adno tolki cieła i adnu dušu, jak adzinaja tolki jość nadzieja našaha paklikannia, adzin tolki Hospad adna viera, adzin tolki chrost, adzin Boh Ajciec usich, kab mahli my być adnym sercam i adnoju dušoju spałučanyja śviatoj suviaźziu praŭdy i zhody, viery i lubaści ».

Paśla śpievaŭ benedyktynskich — adhavorana supolna kažny u svajoj rodnaj movie — « Ojča naš ». Tady nastupiła lektura vyšpadanaj Deklaracyi po-łacinie i pa-anhelsku.

Doŭhija aplaŭzy masy prysutnych zakončyli henuju lekturu. Takža nia ŭcichali aplaŭzy i padčas składannia ŭzajemnych pamiatak: Papa abdaryŭ Archbpa Ramseya tym załatym piarom, jakim padpisaŭ deklaracyju.

†

NA MAHILU S.P. D-MU A. EGZARCHU VIAČASLAVU ONOŠKO

Paśla hetulkich nekralohaŭ letašnich, padaśpieŭ voś užo j sioletni. Dnia 18 lutaha 1966, u Robercinie (kala Piasečna) ŭ Polščy na emihracyi rastaŭsia z žyćciom, paśla abłožnaj zaniamohi, a. Viačasłaŭ Onoško, były Egzarch JE. pakojnaha Bpa Niemanceviča, viedamy dziejač biełaruska-adradženski relihijny j nacyjanalny. Kankretnych viedamak ad jakoj chvaroby pamior nie ŭdałosia dahetul razdabyć, jość tolki domysły, što ad serca, na niėmač jakoha časami skardziŭsia, nie spadziajučysia daŭhaviečnaści.

Ale ci važnaja pryčyna užo skaraciŭšaja toj viek — žal voś horki ahartaje nas biednych, a ŭ duchavienstva najbiadniejšych, biełarusaŭ, što jašče adno haračaje śviatarskaje serca idejnaje pulsavać pierastała; serca, jakoje hetulki pazyskanych dy pakachanych duš dla Chrystusa i baćkaŭščyny ŭ sabie źmiaščała, nosiačy ideały lepšych dla ich perspektyvaŭ ułasnaherarchičnych;

serca, jakoje nie znała ŭtomy ni miery ŭ svajoj ščyraaddanaści śviatoj spravie až pakul śmiarotna nie zmahłosia, nie dačakaŭšysia ździejśniennia tych ideałaŭ dy pahadniejšaje staraści.

Radziŭsia śvietłaj pamiaci a. Viačasłau Onoško ŭ 1899 h. ŭ Mahiloŭščynie iz ščyra vieručych i zamožna haspadarnych baćkoŭ. Atrymaŭšy himnazijalnuju maturu ŭ 1918 pamiatnym hodzie, zhałašajecca jak adzin z pieršych kandydataŭ da novazarhanizavanaj, na adradženskich asnovach biełaruskaha katalicyzmu, Mienskaj Seminaryi, addajučy ŭ achviary maładoje žyćcio svajo i entuzyjazm na službu Bohu, ŭ novaadrodžanaj Mienskaj dyjecezyi, i baćkaŭščynie, śvieža apramienienaj Sakavikovymi padziejami.

Śviatarskija vyśviaciny daviałosia atrymać paśla reevakuacyi Semeninaryi pa vajnie balšavicka-polskaj i Ryskim Traktacie, jakaja astaliłasia j pieratvaryłasia častkova ŭ Pinskuju razam z dyjecezyjaj, dzie jak małady śviatar łacinskaha abradu raspačaŭ dušpastyrskuju pracu. Pieršaj placoŭkaj jahonaj byŭ vikaryjat u Lachavičach, Baranavickaha pavietu, dzie mieŭ dobry duchoŭnicki prykład ad dziejnapabožnaha probašča dy śviedamaha biełaruskaha asiarodździa parafijalnaha. Niezabaŭna adnak byŭ paklikany na inšyja placoŭki važniejšyja na Palessi, dzie bolšuju čaść žyćcià svajho pracavitaha pravioŭ. Kala Davidharadka ŭ Olpieni j dalejšych vakolicach, zahrožanych sektanstvam, zasnavaŭ 3 novyja katalickija j patryatyčna-biełaruskija placoŭki. Ale druhaja suśvietnaja vajna zastała jaho ŭžo ŭ Dalatyčach u Navahradčynie. Dyj znali jaho ŭsiudy, jak niautomnaha dziejača, što nie zamykaŭ svaje dziejnaści ŭ vadnym kutku. Dzie pracavaŭ, pakinuŭ pa sabie pamiać ruchlivaj i haračaj, isna apostalskaj, idejnaści relihijnaj i patryatyčnaj. Narod lubiŭ jaho nie za niejki hihantyčny inicyjatyŭny razmach, kolki — za ščyruju addanaść spravie Božaj i narodnaj dy naturalnaść u abojściu: patrapiŭ nia-raz i dziasiatki kilametraŭ bryśći piaškom kudy klikała nieadzoŭnaja patreba. Skul u jaho brałasia achvota i enerhija! Kolki duš prysparyŭ dla śviatoje viery, a kolki revindykavaŭ dy idejna uśviedamiŭ dla svajho biełaruskaha narodu! Kamu

zdarycca, Braty Čytačy, uzhadavanyja idejnym jahonym nastaŭnictvam, dyk iz ślaźmi čytacimie hety voś uspamin, škadujučy taho duchoŭna-baćkaŭskaha serca, pierastaŭšaha ŭžo fatyhavacca dla vas. Chajža tyja ślozy vašyja vyprasiać ščaśliviejšuju viečnaść pakojnamu Ŭzhadavaŭcu ; dy nia tolki ślozy, ale i žyćcio česnaje idejnaje, im prapaviedvanaje dy ŭprykładnienaje.

Pachoviny adbylisia 22/II vielmi uračysta, vyhladali jakby na manifestacyju (hl.zd. 8), na jakuju zasłuhoŭvaje abydna vyšejšy herarchičny Dastojnik. Pakojny testamentova žadaŭ, kab jany adbylisia ŭ parafii Sękocin na cmentary u hrobach śviatarskich na Magdalence, na jakoj prasiŭ testator pachavać, « kali nia ŭspieje viarnucca na baćkaŭščynu, kab być pachavanym na mahiłkach Onoškaŭ. » Imšu Sv. adpraviŭ Ks.Bp Br. Dąbrowski z nadta źmiastoŭnaj pramovaj, vykazvajučaj pracavity i ciarnisty šlach Pakojnaha. Eksportacyju da mahiły pravodziŭ Ks.Junievič, viedamy duchoŭny dziejač biełaruski z byłoje dyjecezyi Mahiloŭskaje, potym Pinskaje, ščyra zapryjaźnieny z Niaboščykam, jonža skazaŭ i vielmi kranajučaje słova nad hrobam, dziakujučy ŭsim prysutnym za malitvy j apošniuju pasłuhu chryścijanskuju vydatna zasłužnamu a. Viačasłavu Onoško Dastojniku na vyhnanni. Na pachoviny źjechałasia, aprača svajakoŭ, mnoha znakomych i 18 siabroŭ duchoŭnych, u va ŭsich astałosia ŭražannie, što pachavali duchoŭnaha niazvyčajnaj śviataści i zasłuhaŭ.

Viečna jamu pamiać !

KAMU NIE STRAŠNAJA ŚMIERĆ

Tolki hetki bahaty čałaviečyna, jak ty, moža pazvolić sabie nas adpaviedna, uznaharodzić — skazaŭ adzin iz čužyncaŭ, zybranych u raskošnaj haścinnaj śviatlicy bahataha izraelca.

— Ja j zrablu heta — adkazaŭ Joel, kupiec, — viedaju bo ź jakimi ciažkaściami davodziłasia vam iści siudy z dalokich staron. Ale, paviercie, nie majo bahaćcie dało mnie spanuku da hetaha.

I na jaho znak čorny niavolnik pastaviŭ pierad kažnym ź ich ciažki miašok zołata.

— Voś bačycie, — havaryŭ jon dalej — ja maju ŭsio, čahob tolki čałavieku zamanułasia, ale bajusia adnaje rečy, bajusia śmierci, panična bajusia, i heny strach nie daje mnie naciešycca maim bahaćciem. Tamu ja j zaprasiŭ k' sabie vas, mudracoŭ, znajučych usie navuki śvietu, dy pytaju vas : čym — skažecie — jość śmierć ? Kab ja nia žyŭ u viečnaj tryvozie.

Hości hlanuli zakłapočana adzin na druhoha i voś pieršy, rymlanin tych časaŭ, zadumienna kaža :

— Na dumku rymlan, śmierć — heta žachlivaja cień u procileżnaści da krasy j kvitniejučaha žyćcia. Heta duch, jaki nas vyryvaje z-pamiž usiaho taho, čym my lubavalisia ; heta złodziej, jaki pazbaŭlaje nas žyćcia i jahonaj nasałody, nie dajučy ŭ zamienu ničoha.

Joel skłaniŭsia jamu ŭ padziacy j aśvietčyŭ :

— Nia lublu ni cieniaŭ, ni duchaŭ, a tym-bolej złodziejaŭ.

— Śmierć, — adazvaŭsia svaim śpieŭnym hołasam indyjec — heta ŭzlot ad zorki da zorki, kali vy byli česnym, abo padannie ŭ prodniu, kali vy žyli niačesna. A paśla, pa stahodździach, vy ŭzdymiecieśia lesnicaju da Ducha Ŭsieśvietu dy raspłyviaciesia ŭ Im, zatračvajučy svaju asabovaść.

— Dziakuju, dziakuju ! O, nie, zusim nie ciahnie mianie da taje leśnicy dy raspłyvannia ! — adniekivaŭsia Joel.

— Śmierć — miarkavaŭ hrek — heta raka, płyvučaja pa elizejskich paloch...

— A jak-ža na tych paloch pačuvajucca dušy ? — pierarvaŭ Joel.

— Ja valiŭby stacca niavolnikam u najbiadniejšaha sielanina, čym vaładarom elizejskich paloŭ być — zarakaŭsia hrek.

Joel ź nietajonym sprocivam adchinuŭsia ad jaho z pytalnym pozirkam u bok faryzeja, stajačaha naŭzboččy z pryzirstvam na pahanaŭ.

— A čym-ža źjaŭlajecca śmierć u vas ?

— Pa śmierci my staniem tvar u tvar pierad Jehovaju, što karaje nas hroznaju rukoju svajoju — zapeŭniŭ faryzej.

Joel u niemym pratešcie ŭźniaŭ ruki :

— Hodzi, hodzi ! — prasiŭ naŭsklič — Dziakuju za łasku prybyćcia z hetkaj dalačyni na maje zaprosiny, ale sumniajusia, ci nia było padarožža vašaje daremnym.

I vyjšaŭ z haścinnaj zali, a za im jahony sakratar, źviartajučysia z dakładam :

— Spadaru, jašče mieŭ być adzin, vučań Chrystusa, jakoha žydy ŭkryžavali. Tolki nia viedaju, čamu jon nia pryjšoŭ.

— Dyk chadziem my da jaho — adkazaŭ padniečana Joel.

I pajšli. Pierad dźviaryma skromnaha damka, ŭ jakim žyŭ jašče skramniejšy žychar Jan, na chvilinu sutrymalisia i sakratar niaśmieła pastukaŭ. Niezabaŭna pakazvajecca ŭ dźviarach Jan z pytajučym pozirkam.

— Ty nia pryjšoŭ na zaprosiny majho voś Spadara — abjaśniajecca sakratar, — dyk ci nia mohby ty ciapier nam dapoŭnić apytalnik i skazać : čym jość śmierć dla chryścijan ?

— Ja, bačycie, byŭ zablizka la śmierci, kab ab joj u vas havaryć — tłumačycca Jan. — Zajdziecie, budźcie łaskavy, ŭ chatu, a ja vam pakažu, čym jość śmierć dla tych, što lubiać Chrystusa.

Dy ŭvioŭ ich u mały pryciemnieny pakoik, u jakim na łažancy lažała pamierłaja žanočaja postać. Choć valasy mieła sivavyja, to abličča było čaroŭnaje krasy, nie źviałaje ad pažyłaści, a biełyja, złožanyja na hrudziach, ruki prypaminali lileji. Usia łažanka tanuła ŭ biełych ružach. Na abliččyž malavaŭsia taki vyjeŭ zachoplennia, jakoha Joel nikoli nidzie šče nie ahladaŭ ni ŭ žyvoha, ni ŭ miartvaha čałavieka. Jana vyhladała tak, jakby zachoplenaja była ahladanym biaźmiernym ščaściem i z toju radaściu pamierła.

— Chto heta ? — spytaŭ Joel.

— Heta Maci Jezusa, — adkazaŭ Jan.

— A čym dla Jaje źjaŭlajecca śmierć — dalej dapytvaŭsia Joel, uzirajučysia ŭ Maryju zachopna.

— Tym, čym i dla ŭsich lubiačych Chrystusa, — h.zn. pavarotam da svaje baćkaŭščyny dy da lubiačaha Ajca ŭ Niebie.

— Całusieńkuju noč Joel prachadziŭ pa svajoj śviatlicy. Jon nia moh zabyć taho uśmiechu ščaścia, taho vyjevu nad'ziemnaha umilennia j radaści na abliččy Maryi. Śmierć, vośža, musić być niečym pryhožym ; a ŭsiotaki jon jaje bajaŭsia. Jon staŭ pierad lustram dy ŭvažna ŭhladaŭsia ŭ svaju zdarovuju miasistuju postać : — što ź joju niekali staniecca ?. Dy što staniecca z toju žanočaju postaćciu, jakuju čas u parachniu zamienić ? Jon až zdryhanuŭsia.

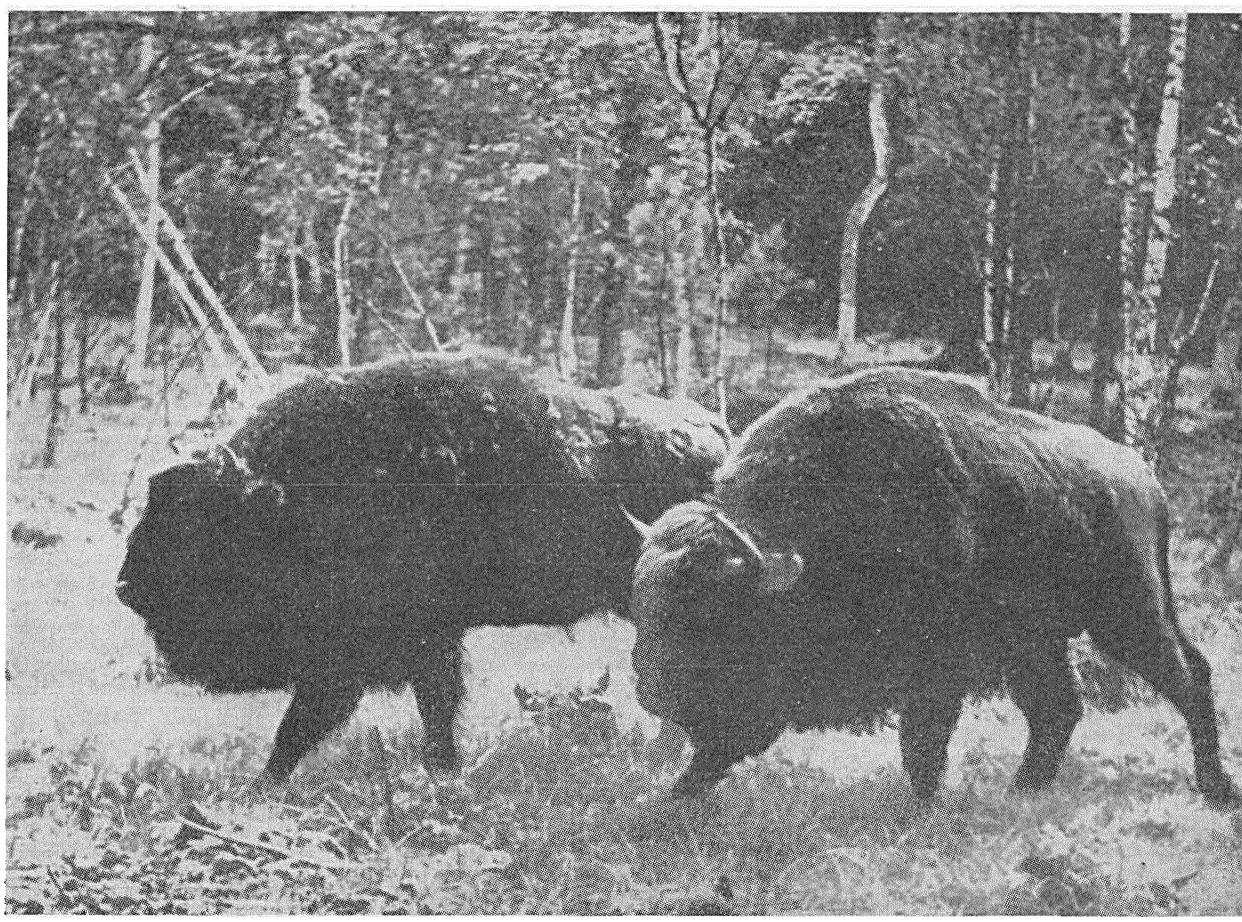
Na jahony zahad adzin ź niavolnikaŭ byŭ na pachovinach Maryi. Ranieńka, da ŭschodu sonca, toj zavioŭ haspadara svajho ściežańkaju, vysypanaju pialustkami biełaj ružy, da śviežaha hrobu. Joel uzirajučysia, prystupiŭsia bližej i bača, nikoha tam niamašaka, tolki poŭna kviaćcia, lilejaŭ z takim čaroŭnym zapacham, jakim nikoli tak nia pachli nijakija lileji ŭ śviecie. Ździŭleny j niaśviedamy što stałasia, niema hladzieŭ na hrob ; ažno ŭniespadzieŭki čuje la siabie niečuju chadu. Heta byŭ Jan, jaki nastaŭlenym pozirkam pakazvajučy na hrob, aśvietčyŭ :

— Śmierć jość ustupam da zhrobuŭstannia.

Joel tady, ŭpaŭšy na kaleni da stopaŭ jahonych na mokruju ad ranniaje rasy muravu, pačaŭ prasić kranutym dryžačym hołasam :

— Ja ŭžo pierakanany, ja vieru. Navučy mianie lubić Chrystusa !

Daniel E. Lord (« Chr. Hoł ». N. 11/66)

KAHO U PADSUSIEDZI ČAKALI ZUBRY BIELAVIEŽY

Vièličnaja, ŭ sto tysiač kv. hektaraŭ, Biełavieskaja Pušča ź jejnaju prasłaŭnaju na ŭsiu Europu faŭnaj i floraj, na čale z mahutami žubrami, mieła być jašče słaŭniejšaj, kalib zbyłosia svàtannie da jaje « žubra » z-pasiarod vučonych śvietavaj sławy, Žan-Žaka Russo (Jean-Jacques Rousseau). Voś što ab hetym raskazvaje « O.U. » na bałonach « Kryviča » N2/1923, b.50).

Žan-Žak Russo, vialiki myśliciel, filazof XVIII st., nadta lubiŭ samotu i zacišša, zaŭsiudy šukajučy ŭciè-kaŭ ź vialikamieskaj sumiatni j harmidaru. A žyvučy ŭ Paryžy hetaha mieŭ cierazmieru. Pad toj čas, kala 1770 h., na prośbu vialikaha mahnata Vielehorskaha, Russo pisaŭ prajekt dziaržaŭnaha ładu dla rečypaspalitaj, u skład jakoje, jak z historyi viedama, ŭchodzili federalna biełaruska-litoŭskija ziemli, jakija Russo z hetaj nahody musieŭ paznać, usiestaronna daśledujučy j paraŭnoŭvajučy ź inšymi ziemlami, ź ichnimi abyčajami, pravam, psychalohijaj ludziej dy bahaćciami pryrody. Tady imienna jamu da gustu prypała j Biełavieskaja Pušča, jak pryznavaŭsia.

Dačuŭšysia ab hetym A. Tyzenhauz, Padskarbnik Vialikaha Kniastva Litoŭskaha, pastanaviŭ vykarystać svaju bytnaść u Paryžy (1778) i sprobavaŭ uhavaryć Ženeŭskaha filazofa pierajechać u Hrodzienščynu. Advažyŭsia na heta, viedajučy ab jahonaj niechaci da publičnaj sutałoki, a šukannia cichaj samoty, da čaho jakhà nadavałasia až nadta Biełavieskaja Pušča, jakuju kankretna j zaprapanavaŭ, zabaviazvajučysia pabudavać dom, ci naahuł asielišča, pavodle padyktavanaha planu Russo; dajučy pry hetym usie vyhady štodziennaha žyćcià: słužbu, pavozku dla prajezdaŭ — usio bieź nijakich zabaviazanniaŭ z boku filazofa. Prapanova heta spadabałasia paryskamu pustynniku i ŭžo hatoŭ byŭ pryniać jaje. Až voś nà tabie — źniačeŭku stanovicca ŭpopierak złybieda j putaje ŭsie šlachotnyja zàchady Tyzenhaŭza:

U Paryžy, ni sieła ni pała, źjaŭlajecca niejki « sprycîarz » Viaźnievič. Znakomicca padstupna z Russo i, vyklikaŭšy ŭ jaho spahadu niejkim vydumanym svaim niaščaściem, ašukvaje ŭ samy nachrapny sposab. Źi rytovany Russo tak źnieachvočvajecca hetym ašukanstvam « spryciarza », što nabraŭ upiaredžannia i da ŭsich čysta u rečypaspalitaj dy zusim zakinuŭ namièr jechać u jaje hranicy.

Hetkim voś čynam i nie skaštavaŭ Ženeŭski Mudrec upojnaje, hajučaje paryskuju irytacyju cišy biełavieskaje, dy nie nalubavaŭsia žubrami, symb lami pryrodnaha mahuctva. A škoda: staŭšysia i h padsusiedziam, bieśpiačniejšy byŭby ad nachrapnaha krucielstva... (Aksakovskij - « Dień » 1864 h. N44).

BIEŁARUSKIJA RADYJAPIERADAČY Z VATYKANU

ad 24 studz. 1966 h. nadajucca:

u NIADZIELI - PANIADZIELKI - SIERADY - PJATNICY

u h. 19 (7 vieč.) ryms. času, a 21 (9 vieč.) na Biełarusi na karotk. chvalach 48,62 Kc/s; 61,70.

NIADZIELAŠNIAJA NAVUKA

ŭ hadz. 8,15 rymsk. č. a ŭ 10,15 na Biełarusi na chv.: 25,55 : 31,10.

Direttore respons.: Dott. A. FRUTAZ
Posta indir.: Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via Trionfale, 6415

Z dazvolu
Duchoun Uladau

Tipolitografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950